

A szépségipar kezdetei Magyarországon. Faj, politika és az eugenetika összefüggései az első magyarországi szépségverseny sajtódiskurzusában

Ez a dolgozat csak részben szól a női szépségről, amely koronként változó értékrendek lenyomata.¹ Ez a munka az első magyarországi szépségverseny történetén keresztül azt vizsgálja, hogy a szépségről alkotott képzetek mögött milyen ideológiai, politikai összefüggések húzódnak meg. A női szépségről, alapvetően a női testről alkotott - férfiak által uralt - diskurzus mögött egy-egy eszmerendszer, értékrend mutatható ki, így alapvetően ezek feltérképezése áll a munkám fókuszában. Ennek a következtében a női szépségről, a nőiességről, a nőiesség kultuszáról² alkotott szövegeket eszköznek tekintem arra vonatkozóan, hogy bizonyos politikai, ideológiai, gender – és reprodukciós – célokat artikuláljanak a férfiak. Mindezt a két világháború között a sajtó elemzésével tárom fel.

A téma sokrétű és összetett. A kutatás során sikerült különböző összefüggéseket megtalálni, amelyeket elsőre nem is feltételeznénk. A téma elmélyítése során megállapítható, hogy a hagyományos bálók szerepe arra funkcionált, hogy azonos társadalmi rétegből származó fiatalok lépjenek házasságra, ezzel szemben a szépségkiállítás a fajok nemesítését tűzte ki eredetileg – tehát annak születésekor a 19. század közepén és a végén. Ez a törekvés még a 20. század első felében is egyértelműen kimutatható, amint azt a dolgozat későbbi részei bizonyítani fogják. Az eugenizmus megjelenése először Franciaországban található, meg ahol szépségkiállításokat rendeztek, s a legszebbnek választott párokat diktatórikus eszközökkel próbálták szaporításra bírni. A szépségkiállítások a 20. századra nővik ki magukat szépségválasztásokká. Franciaországon kívül több európai országban felfedezhető az eugenetizmus, s több ország átveszi a Párizsból induló szépségversenyeket, s Misseket választanak, hogy azok aztán egymással mérkőzhessenek meg. Érdekes, hogy az eugenizmus az I. világháború után oly annyira beleszövődik a politikába és a társadalmi köztudatba, hogy már szabályozásokat hoznak egyes fajok létezésére.

1920-as években veszi kezdetét a modern nő megjelenése, leginkább nyugati országok azok, akik saját női ideált tudnak megjeleníteni, Magyarország pedig próbálja a környező országok ideálját követni. A más országok mintázása abban is megmutatkozik, hogy osztrák

¹ Eco 2010.

² Sipos 2011: 58-86.

és francia közvetítéssel érkezett meg az országba a modern nő szépségideálja. Ennek képezi részét a – francia mintára és francia segítséggel – megrendezett szépségverseny. 1929-ben egy francia lap bízta meg a *Színházi Élet* igazgatóját Incze Sándort egy szépségverseny magyarországi megrendezésével. Az egy évvel korábban megrendezett Miss Európa versenyről a magyarok hiányoztak, ezt a hiányt volt hivatva pótolni a budapesti országos szépségverseny. Miss Hungária cím tulajdonosa a magyar zsidó Simon Böske lett, aki később a Miss Európa címet is elnyerte Párizsban. A dolgozatomban ennek az eseménynek sajtóanyagának az elemzésével vizsgálja meg a fent említett kérdéseket.

A kutatott témát ezek függvényében 9 fejezetre bontottam. Az első fejezetben a *Bál, eugenetika és szépségversenyek összefüggései* címet kaptam, ebben a részletesen kifejtem, hogy hatottak-e egymásra a bállok, a szépségversenyek és az eugenetizmus az egyes országokban. A következő fejezet *A magyar vagy zsidó - faji olvasat* címet kaptam, ahol az akkori közvélemény és a sajtóban megjelenő leírásokat vettem alapul. Erre épül *A szépségversenyek történeti háttere* című rész, ahol azt vizsgálom, hogy Magyarországon mikor, hogyan és milyen változást idéz elő a szépségipar széles körben való elterjedése. Ezután tárgyalom a *Nemzeti szépség versus modern lány* fejezetben a szépségipar fellendülését Magyarországon, a kezdeti „szépségversenyek”, mint például a korzó szépe vagy Balaton tündére, milyen érdeklődést keltettek a fiatal leányokban, mire az első valódi szépségversenyre 1929-ben sor került. Ezt követve jön *Miss Hungáriától a Miss Universe-ig* rész, ahol bemutatom, hogyan jutott el Magyarország képviselője egészen Amerikáig. Ennek részeként bemutatom a szépségversenyek hierarchiáját is. A sajtó fontos fóruma volt az antiszemitizmusnak, például Simon Böske esetében nemcsak teret adott a gyalázásának, hanem beszámolt az ellene, amelyet a *Simon Böske képe az antiszemita sajtódiskurzusban* fejtek ki. Azonban *Simon Böske képe a sajtóban* című részben az 1920 és 1940 között megjelent újságcikkeket vettem alapul és hasonlítottam össze egymással, hogy milyen ellentmondó töltetű cikkek jelennek meg róla a különböző folyóiratokban. Ezt *A szépségipar, mint politikai tőke* fejezet követi, amelyben azokat az újságcikkeket elemzem és vettem össze egymással, amelyek Simon Böske európai szintű sikerét szimbolikus fegyverként látták az elcsatolt területek visszaszerzésében. Témámat a *Macskazene - fizikai és szimbolikus zaklatások* fejezettel zárom, ahol kifejtem a szépségkirálynőt ért antiszemita atrocitásokat. Végül a dolgozatot összegzés zárja.

A szakirodalom áttekintésekor elsőként fontos hangsúlyozni, hogy a téma rendkívül alulkutatott csupán az utóbbi fél évtizedben jelent meg néhány munka, amely a dolgozatomban témájával foglalkozik. Az általam felhasznált szakirodalomban közös vezérszál, hogy

mindannyian az 1929-ben megrendezésre kerülő első magyar szépségkirálynő választást teszik központi témául, majd e köré építik az elemzésüket.

Czingel Szilvia a 19. század második felétől kezdi el kutatási témáját, amelynek fókuszja a testkultúra. A testkultúra változásainak folyamatát a II. világháborút megelőző évekig vizsgálta. A változások folyamatában mérföldkövet jelentett a fűzők tradíciójával való szakítás. Ez a modern nő megjelenését idézte elő. A modern nő megmutathatta a bokáját, rövid haját viselhetett, cigarettázhatott, és autót is vezethetett. Erre az 1920-as évek előtt nem lett volna lehetőségük, mert erős férfikontroll uralkodott, de ezt hosszas küzdelmek árán sikerült meggyengíteni, s a férfiak is elfogadták a modern nő megjelenését. A testkultúrában a vékony és diétázó nő lett a követendő minta, amelyet a szépségversenyek megalakulása még nagyobb mértékben befolyásolt. Czingel a testkultúra és az első Miss Hungária győztese összefüggésében hozza be a korban uralkodó antiszemita nézeteket. Az uralkodó politikai ideológiát Simon Böske és Gál Júlia történetén keresztül mutatja be.

Szarka Lajos által kiadott Simon Böske naplója egy újságcikk gyűjtemény, amely próbálja összevetni a szélsőséges lapokat is, de művében leginkább a *Pesti Napló* és a *Színházi élet* számait használja föl. Szarka egy eseménysorozat leírására törekszik, mert amennyire csak lehetséges Simon verseny előtti napjait időrendi sorrendben hozza, egészen a Miss Universe versenyig. Aztán már csak említésszerűen, de érinti Simon Böske házasságait és a családját ért üldözéseket.

Vasvári Lujza műve kifejezetten a szépségversenyekre fókuszál, azon belül is a nemzeti identitást, a nemi szerepeket és a faj összefüggéseit vizsgálja. Németországi lapokkal összeveti a magyarországi lapokat, olyan szempontból, hogy miként viszonyulnak a zsidósághoz. Hasonlóságokat talál a két ország antiszemita lapjai között, amelyek egy nemzetközi zsidó összeesküvést fedeznek föl. A magyar és német sajtót is az foglalkoztatta, hogy Miss Európa alakjában összekapcsolódik-e a faji és a nemzeti identitás.³ Vasvári e gondolatmenet kapcsán mutatja be a politikát átható antiszemitizmust.

Kutatásom változást hoz abban a tekintetben, hogy sikerült világossá tennem a szépségversenyek szociáldarwinizmusra és eugenetizmusra visszavezethető gyökereit. Ez azért fontos, mert fajnemesítést akartak véghez vinni diktatórikus eszközökkel, a faj minőségének megvédése érdekében. Ez szorosan összefügg azzal, hogy 1930-as évekre a politikában létrejöttek különböző törvények az alsóbb fajokra vonatkozóan, amely leginkább a zsidóságot érintette.

³ Vasvári 2019: 68. o.

A bálók, az eugenetika és a szépségversenyek összefüggései

A feudális alapon szerveződő társadalmakban fontos szereppel bírtak a bálók, amely társadalmi szokás a modernizáció hatására sem változott, akár iparos bálról, akár pedig az arisztokrácia fényűző eseményeiről van szó. A bálók exkluzivitásra – azaz bizonyos társadalmi csoportok kizárására - törekvő funkciójuk a Horthy-korszakban is megmaradt. Ahogy azt Gyáni Gábor írja „a bálóknak felbecsülhetetlenül nagy szerepe volt az osztály társadalmi újratermelésében”⁴, mert a bálóknak elsődleges szerepe volt abban – nemcsak az arisztokrácia esetében –, hogy a társadalmi státus és felekezet tekintetében többé-kevésbé homogén házasságok szülessenek. A bálóknak is csúcspontjuk volt a bál- vagy szépségkirálynő, azonban ezek a nőket, sokkal inkább egy-egy társadalmi csoport vagy éppen család, földrajzi egység, de nem egy faj vagy nemzet reprezentánsának tekintették.

A bál valódi funkciója, hogy az egy csoportba tartozó fiatalok összeismerkedjenek, és házasságot kössenek. A házasság valódi alapja a gazdasági együttműködés, ahol a házasságkötésre készülő felekhez kapcsolódó személyek és társadalmi rétegek voltak azok, akik a frigyet eldöntötték, ezzel háttérbe szorítva a házasságra lépő felek akaratát. A bálók megrendezésével elkerülhetővé váltak a házasságokban megjelenő társadalmi különbségek. Azonban mégis találkozhatunk eltérő rangú házasságkötésekkel. „A rendi különbségek korában súlyos eset volt a *mésalliance*, a rangon alóli házasság.”⁵ Mivel nem azonos társadalmi rétegből házasodtak, a házasság alapja hiányzott.

A hagyományos bálók és a modern környezetben lezajlott szépségversenyek között fontos különbségek vannak. Az első eltérés, hogy a bálók társadalmilag homogének voltak, szemben a szépségversenyekkel, amelyekre bárki jelentkezhetett, csupán a szépség nehezen értelmezhető kritériumának kellett megfelelnie. Másrészt a bálókon csak és kizárólag személyesen lehetett „indulni a választáson”, szemben a szépségversennyel, amelyre akár egy fénykép is elég volt - legalábbis a két világháború között. De a legfontosabb eltérés, hogy a báli szépségkirálynő választások, nemcsak társadalmilag voltak homogének, hanem felekezetiileg is. Végül, de nem utolsó sorban mindez összefügg azzal, hogy a szépségversenyek helyszíne minden esetben a modern nagyváros volt, és így szorosan kötődött a nagyvárosi életmódhoz. Szemben bálókkal, amelyek éppen azért, mert elsődleges funkciójuk a társadalmi, felekezeti, etnikai homogenitás megtartása volt az exkluzivitás által,

⁴ Gyáni 2001: 233.

⁵ Siklóssy 2002: 446. o.

így bármilyen településen megrendezhetőek voltak, nem kötődtek kizárólagosan az urbanizációs központokhoz.

A szépségversenyek a nemzetépítés és a faji gondolat produktumai. Alapvetően tér el a bálkirálynő és modern a szépségkirálynő választás funkciója. Éppen ezért a szépségversenyeken az antiszemitizmus és rasszizmus fontos kísérőjelenségként volt a 20. század első felében és még azt követően is. Ezt – mármint a szépségverseny fajnemesítést szolgáló gyökereit – egyértelműen jelzi annak francia gyökere. A Franciaországban található Castellane grófság volt, amely a francia női akadémiát megalapítja. „Az emberi-nem látható physikai hanyatlását megakadályozandó, erre „szépség-kiállítást” rendezendőnek vél.”⁶ Úgy nézett ki, hogy minden megye kiválasztja a három legszebb lányát és fiút, akik a Párizsban megrendezésre kerülő emberkiállításon vesznek részt. A megyei választások által nagyjából 500 versenyző gyűl össze. A résztvevőkből a zsűri kiválasztja a számukra legszebbnek gondolt 12 nőt és 12 férfit. A 24 versenyzőből pedig megválasztják szépség királynőjét és királyát. „Az ünnepély elmúltával pedig egy alapítandó »szépség-és emberi-nem-nemesítő egyesület« költségén a szépség fejedelempárjai összeadják összeházassítatnak, a több 11 pár is hasonló sorsban részesülnének.”⁷ Az embernemesítő egyesület célja a gyerekek felnevelésének a biztosítása volt. Az volt az elképzelés, hogyha ezek a „szép” párok szaporodnának, akkor az ő gyermekeik is szépek lennének, s növelnék a szépek számát. A párok, amennyiben teljesítik a feltételeket további jutalomban részesülnek. Ebbe a gondolatmenetben csak azt nem vették számításba, hogy az összekötött párok is ezt szeretnék-e, éppen ezért velük szemben adminisztratív módon szándékoztak fellépni. „S ez irányban a kormánynak, a kisajátítási törvényekkel analog, közhasznú célokra elsajátítási törvényt kellene kibocsátania, mely a legszebb ifjaknak nemcsak hogy a legszebb leányok birásához teljes jogot ad, de utóbbiakat azokhoz nőül menetelre kényszerítse is.”⁸ Ebben a szépség-kiállításban már felfedezhetőek az eugenetizmus jegyei, amely a fajnemesítést és reprodukciós célt akart szolgálni. Tehát, hogy a szépségversenyek a bállokból nővik ki magukat csak a látszat, ugyanis eugenetizmuson alapszik. Tehát a korabeli nézőpont és értelmezés szerint nem nemzetek, hanem fajok versenyéről szól és alapvetően reprodukciós célokat szolgál. Mindez tehát egyértelműen bizonyítja, hogy a szépségversenyeknek – mára már elfeledve – eugenetikai és reprodukciós céljai is voltak.

A fenti elgondolás remek példa arra, hogy szemléltethessem, hogy a szépségversenyek az eugenizmusra nyúlnak vissza. Azonban eugenetika és eugenizmus közti különbséget is

⁶ Vasárnapi Ujság, 1866, 9. Vegyes tartalmu/ Még egyszer a köszöntésről 423.o.

⁷ U. o.

⁸ U. o.

szükséges ehhez megvizsgálni. „Az utóbbi az a politikai mozgalom, amely azt vallja, hogy a fajnemesítés javíthatja a faj tulajdonságait, az eugenetika a szerző szerint pedig azoknak a technikáknak az összességét jelenti, amely egy faj jobbátételét szolgálják.”⁹

Az modern eugenetika a szociáldarwinizmusban gyökerezik. Houston Stewart Chamberlain a század fordulóján kiadta *A tizenkilencedik század alapjai* című művét, amelyben egyesítette a rasszizmust, az antiszemitizmus és a szociáldarwinizmust, amelyeket tudományos érvekkel támasztott alá.¹⁰ Charles Darwin állt elő elsőként azzal az elmélettel, hogy az állat- és növényvilágban folyamatosan hat a természetes kiválasztódás törvénye, amelynek eredményeként a legrátermettebbek fennmaradnak, a leggyengébbek vagy legkevésbé alkalmazkodók pedig kihullanak, s ez végső soron garantálja, hogy a fajok egyre fejlettebbé válnak.¹¹ Ahhoz, hogy a 19. század utolsó évtizedére kialakuljon a szociáldarwinizmusnál is szélsőségesebb elképzelés, ahhoz tudósok és írók is hozzájárultak. Ez az elképzelés az életet emberi fajok túlélésért folytatott küzdelmeként jelenítette meg. Az irányzat képviselője Ludwig Woltmann antropológus volt, aki 1900-ban azt fejtette ki, hogy az evolúció csúcsát a germán faj képviseli, ezáltal felsőbbrendű minden más fajnál. Tehát a „germán faj választott ki arra, hogy uralja a Földet”.¹²

Az eugenetikai modellt képező feltevéseket a politika jól tudta a saját céljaira használni. Így történt, hogy „nemesítéssel” akarták „megjavítani” az emberi fajt.¹³ „A náci Németország tudományos és orvosi „szakértői” a végsőkig elmentek e tervek megvalósításában: azt állították, hogy egy fajilag felsőbbrendű, világos bőrű „árja” faj sikerült azonosítaniuk.”¹⁴ A „népességpolitikát” Németország mellett több európai ország is alkalmazta, valamint az Egyesült Államokban is alkalmazták. Az ebből kialakuló programok a legtöbb esetben a „gyengeelméjű” nők kényszersterilizálását vették célba. Egyes országok azért vezették be a programot, mert úgy vélték, hogy a „nemzeti génállomány minősége” romlik.¹⁵

Az 1935-ben meghozott nürnbergi törvények mögött is a fajelmélet húzódik meg. A meghozott törvények biztosították a Németországban élő „árja faj” üldözését. A második nürnbergi törvény megtiltotta a zsidók és a nem zsidók közti házasságkötést a német vér és becsület védelmére. „Fajgyalázkodásnak” minősítették, ha zsidó és német között nemi kapcsolat

⁹ Barcsi 2005: 284. o.

¹⁰ Evans 2012: 56. o.

¹¹ Uo.

¹² Uo.

¹³ Giddens 2008: 215.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Uo.

jön létre. Magyarországon az 1941-ben meghozott ún. fajvédelmi törvény a keresztény férfi és zsidó nő kapcsolatot nem büntette, de a zsidó férfi keresztény nővel való nemi kapcsolatát igen.

Az első európai szépségversenyeket Franciaországban rendezték. Szervezője Maurice de Waleffe volt. 1921-ben Miss Amerikát választottak, majd a szépségversenyválasztások abba maradtak, de 1927-re újjáéled és több európai ország is Misseket választ, amelyhez Magyarország csak 1929-ben fog csatlakozni az első hazai szépségkirálynőválasztással.

Magyar vagy zsidó – a szépségverseny faji és eugenetikai olvasata

„A modern testkultúra alapjai a viktoriánus Angliában gyökereznek, ahol a korszak egyik fontos elve volt a testmozgás népszerűsítése.”¹⁶ A nők számára a tenisz, az úszás és a lovaglás vált elérhetővé. A sportolás mellett az egészséges életmód is fontos szerepet töltött be a testkultuszban. „A modern női test változást hozott a szexualitásban is, ami együtt járt a születésszabályozással.”¹⁷ Ennek értelmében a női testről folyó társalgások változásokat idéztek elő. A változásokban az is szerepet játszott, hogy már néhány nő is hatásosan tudott felszólalni. Az igazi változás az orvosoknak volt köszönhető, mert a női test egészségéért reformokat indítottak. Felfedezték, hogy a nem megfelelő lakáskörülmények, a magas csecsemőhalandóság, a szexuális felvilágosítás hiánya, a nem kívánt terhességek, a fűzők által okozott deformitások, és a helytelen táplálkozás radikális változásra készítette őket.¹⁸

Magyarországon a modern testkultusz kezdeményezői is az orvosok és a pszichoanalitikusok voltak. „Budapesten épp egy nő, Hugonnai Vilma, az első magyar orvosnő volt élharcosa annak a gondolatnak, amely szerint, aki legyőzi a testét, az mentálisan is egészséges tud maradni.”¹⁹ További megfigyelései között szerepel, hogy a nők sokkal jobban rá vannak utalva a testükre, ellentétben a másik nemmel, a nők testüknek kiszolgáltatva élnek.

A 20. század első évtizedeiben zajlanak le a szépségkultúrában történő legnagyobb változások. Az új gondolkodás a női testet helyezte a központba. A magyar nő testéről szóló diskurzust célszerű két korszakban áttekintenünk. Az egyik a monarchia alatti, a másik a monarchia utáni. A monarchia alatt a nőieség párhuzamosan haladt a világtrendekkel, majd a monarchia felbomlását követő időben lemaradás figyelhető meg. „A Monarchia a női

¹⁶ Czingel 2020: 19.

¹⁷ Czingel 2020: 20.

¹⁸ Czingel 2020: 28.

¹⁹ Uo.

testideált szigorú erkölcsi kódexek és társadalmi korláttok közé szorította.”²⁰ Annyira erős férfi kontroll uralkodott, hogy a nők szabadidős tevékenységeikre is hatással volt. A közös fürdőzés kialakulása hozta meg a nők számára a feloldást. Ehhez hozzájárult, hogy a nők úszásnál nagyon nehéz szerelésben úszhattak, amely a mozgást nehezítette, és gyakran balesetekbe is torkollott. A fürdőkultúra kialakulásával egyidőben jelentek meg a nők a különböző sportokban. Innen indul el egy új női ideál megjelenése.

Magyarország nem tudott saját női testideált kialakítani, hanem megpróbálta a környező országokét sajátjává formálni. Az átvett szokások igazi csúcspontja a 20-ik század elejére tehető. 1920-as évekre eltűntek a nők által viselt fűzők, mert orvosilag bizonyíthatóvá vált a kártékony hatása. Közel negyven betegséget hozta összefüggésbe a fűzőviseléssel. Ezáltal egyre kevesebb reklám jelent meg a fűző hirdetéséről, és az 1910-es évek végén jelent meg a valódi testét mutató nő. A fűzők távozásával egyidőben megjelentek a rövidebb ruhák, amelyek teret adtak annak, hogy a láb és a comb is látható legyen. A megszokott hosszú haj helyett, amely korábban az erkölcsös nőt jelentette, felváltotta a rövid frizura. A bubifrizura mellé társult a szőke hajszín. A szőke oly annyira állandósult, hogy napjainkban is ez a hajszín dominál. A rövid hajjal rendelkező nőkhöz egy erkölcstelen jelző is társult. Ennek ellenére megállíthatatlanul tört előre. Változás történt a haj formálásában is, ugyanis a korábban használt forró vassal sütést felváltotta a vízberakás a 20. század nagy találmánya, a dauer.²¹ A falvakban továbbra is a hosszú, sötét haj számított divatosnak. A falun élő asszonyok számára elfogadhatatlan volt a városban jelenlévő divat. Azonban ez is több vita forrása lett. A városi nők könnyebben hozzá tudtak férni a higiéniai szerekhez, és egészségügyi okokból is döntöttek a rövidség mellett. A divattá vált karcsúság elérése miatt a nők a sportolás és a diéta mellett döntöttek. Azokat a nőket, akik a női ideállnak megfelelően bubifrizurát viseltek, botrányosan viselkedtek, és rövid szoknyát hordtak, *flappernek* nevezték.²² Szabados viselkedésük abban nyilvánult meg, hogy nyilvánosan cigarettáztak, bokájuk kilátszott a ruha alól és autót vezettek.

Az 1930-as évekre egyre nyíltabban fejezte ki a politika és az orvostudomány is, hogy fajokban gondolkoznak. Az eugenizmus erőteljesen megjelent Magyarországon is, aminek kiemelkedő személye Méhely Lajos, zoológus, egyetemi tanár. A fajvédő, szociáldarwinista később pedig fasiszta Méhely Lajos számára antropológiai és fajbiológiai szempontok mellett a kulturális és szellemi tényezők is nagyon fontosak. Két idegen faj ellenében kellett megszervezni a magyar fajvédelmet, az egyik faj a német, a másik pedig a zsidó.

²⁰ Czingel 2020: 17.

²¹ Czingel 2020: 18. o.

²² U. o.

Megfogalmazta a két malomkő között őrlődő magyarság koncepcióját. „Az erős faji lélek az a csodatevő, az a hitet ébresztő, minden vésszel szembenéző, minden ármányon diadalmaskodó hatalom, mely ezer évig volt, s újabb ezer évig lesz nemzetünk fenntartója, de csak akkor, ha meg tudjuk tartani abban a szeplőtlen tisztaságban, amilyenben azt őseink szent örökségként ránk hagyták.”²³

Méhely fajelmélete nem jelent mást, mint antiszemitizmust. Úgy gondolta, hogy a zsidóság kevert faj, ebből pedig az következik, hogy faji szempontból távol áll a mongolid magyarságtól. Fajbiológiai szempontból a két faj között nem kívánatos a keveredés. Az elkülönülést biológiai alapokra helyezi, nem a fajok közötti hierarchikus viszonyra, hanem általános fajbiológiai és morfológiai alapokra. Ezért tiltja a vegyes házasságokat, mert nézete szerint az abból születendő gyermekek elsősorban a zsidó faj bélyegeit hordoznák, amely a magyarság elzsidósodását jelentené. Következménye lenne, hogy az utódok hordoznák azokat a betegségeket, amelyek „a zsidóság belterjes szaporodása” miatt alakultak ki. A zoológus azt gondolta, hogy a tulajdonságok is öröklődnek, miszerint a zsidókat csak egyetlen életcél mozgatja, ami „a pénz és az aranyborjú imádata”.

Az eugenetizmus alapja a rasszizmus és szociáldarwinizmus. Méhely áltudományos alapokra helyezve pontokba rendezve Simon Böskén keresztül vezette le elméletét:

1. „Az arcvonások, bár az ábrázolt lény vértestecskéi néger rokonságra vallanak, határozottan szépek.
2. A szabályosan ível koponya alatt sok ész rejtőzik, ami tipikus faji vonás.
3. Az orr nem hajlott, mint a galíciai fajtestvéreké, hanem inkább a keszthelyi légköri viszonyokhoz alkalmazkodik, ami tipikus faji jelleg.
4. A fogak épek és fehérek, ami biztosan a zsidó fogkrémgyárosokkal való faji szolidaritás eredménye.
5. Külsőleg nem látható, de a mikroszkópiai vizsgálat határozott lelki pájeszeket mutat fel.
6. A nyak szép magas, azt mutatja, hogy a fajnak évezredek óta sokat kellett nyelni.
7. A vizsgálat tárgyává tett lény határozottan méltó a Miss Palesztina címre, de mint tudományos szépség nálam levizsgázott és megbukott.”²⁴

A szépségversenyt ellenzők és az antiszemiták az erkölcstelenséget, mint jellegzetes zsidó jegyet róttak fel Simon Böskének és Gál Júlia szépségkirálynőnek. A zsidó személyiségjegyeknek tulajdonították a könnyű erkölcsöt és a prostitúciót.²⁵ Ezeket a

²³ Gyurgyák 2001: 394. o.

²⁴ Az Ojság, 1929, április.21. 16. szám

²⁵ Kerekes 2019: 180.

személyiségjegyeket tovább fokozta, hogy a nyilvánosságban a zsidó nők olyan szerepekben tűntek fel, amelyek korábban nem voltak megszokottak. A zsidóság volt, amely elsőként reagált a nyugati kulturális értékekre és mintákra. Látványos jeleknek tekintették, hogy a nők tanulni kezdtek, minél többen jártak el nyaralni, s töltötték szabadidejüket otthonon kívül. A szépségkultúra, a divat minden új irányzata hatott rájuk.

Petrássevich Géza 1899-ben kiadta *Magyarország és zsidóság* című művét.²⁶ „Magyarország és a zsidóság ... viszonyában eddig a látszólagos szélcsend korát éltük, de most már érezzük, hogy a vihar kitörőben van. S ez a vihar rettenetes lesz, mert össze lesz benne torlódva nemcsak a zsidókérdés, de mindazok az égető, kitörni készülő bajok, melyek lerombolni készülnek a 19. század korhadt társadalmát. Szocializmus, nemzetiségi kérdés, gazdasági válság, közjogi forradalom, mint megannyi terhes, sötét felhő tornyosul Magyarország felett...”²⁷ Petrássevich a könyve kiadása után is írt a zsidó nő erkölcséről „nemzeti génusz, az őserő nem tud produkálni semmit, ma szerveinket eltompítja az utca zaja, a szalon vihogása, az orfeum gőze, Hebron rózsáinak (azaz a zsidó nőknek) ölelő karjai.”²⁸

Az antiszemita sajtó „zsidó botrányként és erkölcstelenségként” tematizálta Hedy Lamarrt sikerét, aki a világ egyik legszebb asszonya volt a volt a korszakban, és az egyik első szexszimbólum. Az *Ecstasy* című filmben néhány másodpercig meztelenül látható, amelyet 1933-ban forgattak, ezzel ugyan végleg beírta magát a filmtörténelembe, de párhuzamosan el is nyerte a „bűnös zsidó” címet a rosszallóktól.

A szépségversenyek történeti háttere

Az első szépségversenyeket népszokásokhoz kötve szervezték. Ilyen volt a keresztény pünkösdi, ahol pünkösdi királynőt választottak, vagy az akkori Palesztina zsidó közösségeiben a purim, ott Eszter királynőt választottak a hagyományok jegyében.²⁹ A 19. századig nők életüket többnyire otthon, a hagyományos nemi szerepek keretei között élték le. A 20. században bekövetkező változások hatására, a nők megjelentek az utcán, a nyilvános tereken. A középréteg számára a korzón történő séta jelentette a szabadidős és szórakozási tevékenységet is. A nagyvárosokban a korzó a társadalmi élet fontos színhelye lett, a nők

²⁶ Gyurgyák 2001: 364-367.

²⁷ Béni-Lichter 1995: 332.

²⁸ Petrássevich 1899: 176.

²⁹ Czingel 2020: 163.

pedig vonulásokon megmutatták magukat, ennek volt része a Korzó Szépe választás is.³⁰ A legtöbb nő ilyenkor már fűző nélkül élte az életét, s így jelent meg a korzón.

A korzózás együtt járt azzal, hogy a polgári középosztályok vallástól függetlenül érintkeztek egymással.³¹ A korzók megjelenésével lehetőség nyílt a különböző társadalmi réteghez tartozók találkozására, amely ezelőtt nem volt lehetséges, ugyanis az ismerkedést bálokon tartották, ahová viszont az azonos rétegekhez tartozó személyeket hívták meg. A korzózás megjelent a falvakban is, amit valószínűleg a városokból hazatérő cselédek vittek.

Simon Böske karrierje is a korzóról indult: „A szőke, kék szemű és karcsú Böske szépségkarrierje 1924-ben indult, amikor A Keszthelyi Korzó Szépe lett.”³² A verseny kimenetelét az olvasók szavazata döntötte el. 1925-ben A Balaton Tündére szépségversenyt is megnyerte, ahol már személyesen kellett megjelenni. A versenyre Dusi barátnője biztatására indult, Sávolgy Dusit bécsi tanulmányai alatt ismerte meg, akivel legjobb barátnők lettek. A Balaton Tündére versenyen a megválasztott korzó szépei indulhattak. Böskét, mint szimbólumot már 1925-ben is felhasználták, amikor a „Balaton tündére” című versenyt megnyerte. Ez fontos propagandát jelentett a magyar tengernek és Simonnak egyaránt.³³ Incze Sándor hetilapjában, a Színházi Életben megjelentett egy fényképes interjút a verseny győzteséről. Incze a versenyfelhívást módosította, hogy bárki jelentkezhet, nem kell korzó szépének lennie, így még többen jelentkezhetek rá.

Incze Sándor 1908-ban alapított meg *Színházi Újságot*, ettől kezdve foglalkozik a színészettel. Magyarországon ekkor indul meg a filmgyártás időszaka. 1910-ben Magyarországon létrehozta a *Színházi Élet* című folyóiratot. A lap intenzív propagandát folytatott a vidéki és a fővárosi színészek érdekében. A lap a külföldi magyarsággal is kapcsolatot tudott létesíteni, a magyar színészek amerikai vendégszerepekben is feltűntek.³⁴

Az első európai szépségversenyt 1920-ban, Franciaországban a belga származású francia Maurice de Waleffe szervezte meg *La plus belle femme de France* címmel.³⁵ Waleffe a *Le Journal* vezércikk írója volt. Waleffe vetette fel a világszépségverseny szervezését, hogy amerikai mintára Európa minden évben válassza meg Párizsban Miss Európát. A kitűnő író ötletét maga a „Le Journal” karolta fel, és óriási tekintélyével előre biztosította a nagy verseny komolyságát és pártatlanságát.³⁶ A szépségkirálynő-választások nagy korszaka Európában

³⁰ Czingel 2020: 87. o.

³¹ U. o.

³² Vasvári: 2019,65. o.

³³ Reggeli Hírlap: 1931. május 28. 118 szám

³⁴ Favariné-Komjáti Ferenc 1929: 295.

³⁵ Czingel 2020:

³⁶ Színházi Élet: 1928. 46 szám

1927 és 1933 között zajlott, mert ebben az időintervallumban terjedt el a legtöbb európai országban a Miss-ek megválasztása, hogy aztán nemzetközi színekben Párizsban is megmérettessenek. Magyarország csak 1929-ben csatlakozik francia kezdeményezésre. A korabeli felhívás jól jelzi, hogy valójában fajok versenyeként gondolkoztak róla „Maurice de Waleffe abból a gondolatból kiindulva, hogy Európa egyik legszebb és legnemesebb fájának, a magyarnak kizárásával Miss Európa nem lehet teljes, Magyarországot is meghívta a világverseny rendezősége nevében. A Miss Magyarország megválasztását a Színházi Élet szerkesztőségére bízta.”³⁷ Incze Sándor jó kapcsolatot ápolt a külföldi újságírókkal is. Korábban említettem, Incze már rendezett itthoni versenyeket, így szívesen fogadta a felkérést, s 1928 novemberi számban meghirdette a szépségverseny-választást. A Missék választása gyorsan összekapcsolódott a nemzeti eszménnyel és politikai közbeszéd tárgyává vált.

Nemzeti szépség versus modern lány

A nemzeti viselet a nemzettel való azonosulás egyik eszköze és jele, így nemzeti jellegű divat a nemzeti diskurzus szerves részét képezte. Az öltözködés minden társadalomban fontos eszköze a társadalmi különbségek és összetartozások kifejezésének. A külső megjelenés, az öltözködés, a divat követése, avagy éppen elutasítása mindenki számára érzékelhető módon, akár az egyén szándéka ellenére is, elhelyezi a társadalom rendszerében az egyént.³⁸ A divat folyamatos változik, amelynek a követése vagy elutasítása visszajelzést ad a társadalomnak. A ruhaviseletnek – különösen a nemzeti viseletnek – erős identitásalakító szerepe van, amely a mindennapok részét alkotja látható és érthető formában. A „magyar ruha”, a nemzeti viselet megkonstruálása, illetve megújítása, a magyarnak tartott öltözeti elemek felhasználása, beemelése az öltözködésbe a politikai vitákhoz kapcsolódva a nemzeti egységet, a magyar nemzet eredetiségét, függetlenségét, életképességét volt hivatva kifejezni.³⁹ Éppen ezért bírt nem jelentéktelen politikai és szimbolikus szereppel, hogy a szépségversenyek szereplői – akik egy-egy nemzet, faj reprezentánsai voltak – milyen viseletet öltöttek. Azonban a szépségversenyeken résztvevő hölgyek felvonulása megosztó volt, mert a versenyen induló

³⁷ Színházi Élet: 1928. 46 szám

³⁸ Lukács 2018.

³⁹ Uo.

lányok a modern nőt képviselték, nem a tradicionális kinézetet, így általában nem népviseletet vagy nemzeti ruhát hordtak.

Az 1929-ben megrendezésre kerülő első Miss Hungaria nyertesévé Simon Böskét választották Budapesten, aki azonban nem viselt nemzeti jellegűnek tekintett ruhadarabokat, sőt semmilyen nemzeti szimbólumot sem. A Miss Európa versenyen ugyanezt ismételte meg, ahol egy világsztár tanácsait megfogadva nem viselt nemzeti jegyeket. Tanácsadója Dolly Janka (művésznéven Jancsi) volt, aki magyar származású, a korszakban világhírű táncosnő és színésznő volt, aki a Broadway több színházában fellépett. Dolly szárnyai alá vette, s Böske részben neki köszönheti sikereit a nemzetközi közönség előtt, mivel a magyarok csak kölcsön ruhákat adtak a versenyen való részvételre, azonban Dolly mindent megtett, hogy a legszebb ruhát adhassa Simonra.

Az I. világháború utáni évtizedeknek a közbeszédét két téma uralta: egyrészt az instabillá váló hagyományos nemi szerepek, másrészt pedig a zsidókérdés. A Miss Magyarország választás 1929-ben került megrendezésre, amikor a nacionalista közhangulat uralkodott a trianoni békeszerződés miatt. A korabeli sajtó a szép és modern nőt problémaként kezelte, Simon Böske győzelme ürügyöt adott az ideológiai, politikai és genderkérdéshez kapcsolódó állásfoglalásra.

A szépségkirálynő-választások és a szépség megítélése két síkon mozgott:

- A Missnek a nemzeti karaktert kell képviselnie, a legszebb lánynak egy országra jellemző népcsoport – faji és viseletbeli – jegyeit kell hordoznia.
- A Missnek modern lánynak kell lennie, aki a kor nőideálját testesíti meg, elsősorban az amerikai filmszillagok kinézetének mintájára.⁴⁰

A zsidókérdés azért is kapott hangsúlyt, mert a modernitás megkonstruálásában, megtestesülésében és láthatóvá tételében jelentős szerepet vállaltak a reklámparban és áruházak tulajdonosaként egyaránt. Konzervatív nézőpontból a modern nőt az erkölcstelenséggel azonosították, mivel magas sarkú cipőt viselt, motorbiciklizet, vörös rúzszt használt, és férfiakkal flörtölt. A nyílt szexualitást az aktfotók is alátámasztják. Kurt Moreck egy könyvet készített *Korunk erkölcei – Társadalmunk nemi élete és erotikája* címmel, amelyben Simon fényképe is szerepelt – a tudomása nélkül.

Miss Hungáriától a Miss Universe-ig

⁴⁰ Czingel 2020: 172.

Waleffe kezdeményezésére Inczel 1928. novemberi számában lapjában közölte a Miss Hungária felhívást. A felhívásban értékes jutalmakat hirdet, a Miss Európa versenyen való részvételt, 20 000 dollár és utazás az Orient expressszel Párizsba, ahol három hónapig maradhat. A felhívás vonzónak bizonyult, mert a versenyen túljelentkezés alakult ki, és több fordulóból kellett kiválasztani a legszebb lányt. A versenyre való jelentkezésnek kritériumai voltak, csak 16. életévét betöltött lány lehetett pályázó, akinek egy portrét és egy egész alakos fényképet kellett megküldenie. Az első Miss Hungária zsűri elnökeiben helyett foglaltak Maurice de Waleffe, Incze Sándor és Márkus Emília, színésznő. Az 1929. január 6-án megrendezésre kerülő első szépségverseny győztese Simon Böske lett.

Az európai szépségverseny atyjának Maurice de Waleffet tekinthetjük. Visszaütasította a kritikusok azon vádjait, akik a rossz erkölcs térnyerését látták a szépségversenyekben: „Vajon arra való-e az a drága, törekeny és sajnos rövid ideig tartó művészi alkotás, amit a szép nő jelképez, hogy elhervadjon az árnyékban? Az emberek gratulálnak az archeológusnak, ha sikerül neki egy tökéletes antik márványt vagy bronzot kiásni. Én az élő szépséget ásom ki, és hízlelgek magamnak azzal, hogy olyan Vénuszokat fedeztem fel, akik azóta szépségük fényét ráragyogtatták az egész világra.”⁴¹ Waleffe számára a női szépség megbecsülésére hívja fel a figyelmet. A szép nőt egy virághoz hasonlítja, amelyet locsolni és táplálni kell ahhoz, hogy ragyoghasson. Magát gondolja kertésznek, ahogy gondozza a virágokat, tehát a szépségét, ezért rendezi meg a versenyeket.

A Miss Hungária cím elnyerését követően Simon elindult az Orient expressszel Párizsba két legfőbb támogatójával, édesanyjával és Incze Sándorral. 1929. február 2-án a párizsi vasúton várták a miniszterekkel és rajongói. Simont annyira nagyra tartották, hogy a franciák magyar huszárokat fogadtak arra, hogy elszállítsák a szállására. A szervezőbizottság luxuskörülményeket igyekezett teremteni. A Franciaországban élő magyarok is aktivizálták magukat és a lehető legtöbb segítséget igyekeztek nyújtani Simonnak. Így a versenyszámokra való ruhákat is egyik legnagyobb támogatója Dolly Jancsi szerezte be számára. Összekötötte őket a zsidó és magyar identitásuk.

Akkora sikernek örvendett Simon, hogy címlapokon szerepelt, újságírók megtanulták leírni a nevét, politikusok és világhírű művészek hódoltak előtte, sikerét üzleti ajánlatokkal szerették volna meg koszorúzni. Február 5-én a „Bal des Petits Lits Blancs” jótékonyági bálon is felléptek a nemzetek képviselői. Böske itt utolsó előttiként vonult föl, ahol szünni

⁴¹ Szarka 2017. 73. o.

nem akaró tapsvihar fogadta. Sokan úgy érezték, a csata eldőlt, Simon Böske lesz Miss Európa, Incze haza is telefonált Budapestre.⁴²

A nevezetesebbek zsűritagok a következők voltak: Albert Besnard festőművész, Van Dongen festőművész, Zuloaga festőművész, Robert Fix festőművész, Magyarországot Vértess Marcell festőművész képviselte, az elnök Mauri volt. A zsűri tagjai saját országuk jelöltjére nem szavazhattak. Böske a 17 tagból álló zsűri szavazataiból 12-t kapott. Böskét 1929. február 7-én Miss Európává választották.⁴³ Győzelme után több város is ünnepséget rendezett a tiszteletére: Párizs, Montecarlo, Nizza, Genf, Bécs és Budapest. Élete visszafordíthatatlanul és végérvényesen megváltozott.

A Miss Európán elért kimagasló sikere tette lehetővé, hogy induljon a Miss Universe versenyen. Itt Simon ellenfele Ella Van Hueson. Ella három címmel is rendelkezett Miss Chicago, Miss Amerika és Miss Universe. A megszerezhető díj 50 000 frank, valójában nem a pénz, ami miatt a Missek versenyeznek, hanem hogy megtudják, hogy Európában vagy Amerikában vannak-e a legszebb nők. A verseny több fordulóban zajlott le, azért, hogy ne csak a zsűrik, hanem a szépségversenyért rajongók is úgy érezzék, hogy ők is hozzájárulnak az eredmény végkimeneteléhez. A verseny első részét az Ambassaderus Szálloda nagytermében tartották 1929. július 27-én. A verseny ezen pontja volt az, amikor a nézők is hozzájárulhattak a győztes sikeréhez, ugyanis cédulán szavazhattak kedvencükre. Az esélyeket jelezte, hogy a nyaralók 1:1 arányban fogadtak Miss Európára és Miss Amerikára.⁴⁴

A döntőre 1929. július 28-án került sor a deuaville-i strandon. A zsűri elnöke Waleffe volt, a három európai művész: Van Dongen festő, Jean-Gabriel Domergue és La Monaca olasz szobrászok, a három amerikai szakértő között volt Lee Randolph, a San Franciscó-i Művészeti Akadémia igazgatója, Hilaire Hill újságíró és még egy amerikai.⁴⁵ A versenyzőknek fürdőruhában kellett a kifúton felvonulniuk. Azonban a zsűritagok nem tudtak döntést hozni a legszebb nőt illetően, ezért a két versenyző a fődíj összegét fele-fele arányban kapta meg. A pénz összegű nyereményen túl felkeresték a Misseket, színészi és reklámpari karriereket kínáltak nekik. Simon a 4711-es parfüm reklámozását elfogadta, amelynek öt évig lett az arca.

⁴² Szarka 2017: 20. o.

⁴³ Pesti Hírlap, 1929. február 8. Miss Hungária győzött az európai szépségversenyen, 7. A mai helyesírás szerint: Pesti Hírlap. A tanulmány a korabeli, rövid magánhangzós írásmódot követi - a Szerző.

⁴⁴ Magyarország, 1929, július 27. 2. szám

⁴⁵ Szarka 2017: 21. o.

Simon Böske képe az antiszemita diskurzusban

Simon Böske élete 1929-ben nagyon gyors ütemben változott. A változás kezdetének első része a január 6-án megszerzett Miss Magyarország cím megszerzése volt. Egy hónap elteltével egy újabb címmel gazdagodott a Párizsban megrendezésre kerülő Miss Európa versenyen. Mindezeknek az eseményeket övező sajtódiskurzus vizsgálata lehetőséget ad politikai és ideológiai olvasat feltárára.

A modern nő képét ideológiai alapon próbálta a politika meghatározni és a zsidósághoz kötni. A zsidó származású Incze Árpád szerepe is ürügyül szolgált a sajtó antiszemita megnyilvánulásához. Ferenczi Jolán cikke konzervatív álláspontot tükrözött az öltözködés, a szépségápolás és a divat kapcsán, véleményét üzlete ablakára is kihelyezte. „Életemben más célom nem volt, mint megismertessem a külfölddel a magyar népi viseletet. Nem állhatom hát szó nélkül ezeket a mindenképpen magyartalan megnyilatkozásokat. Ne párizsi modellokra aggatott magyar-motívumokban lássuk a magyarruha újraélesztését. [...] Ez a szüreti mulatság ruha – mutat rá a szépségkirálynő képére – nem magyaros. Sokkal többre becsüli a nép a nemzeti színeit, semhogy ruhadísznek használja őket. Ez tipikus megnyilatkozása a városi ízléstelenségnek, amellyel, hogy meg is hamisítja a magyar néplélek igazi arcát.”⁴⁶ Amint látható Ferenczi Jolán elutasított mindent, ami Párizsból jött, ami modern, ami nem magyar, amit erős antiszemitizmussal, mindezt valamiféle zsidó hatásnak vélte.⁴⁷ Ezért is támogatta a szépségversenyek megszüntetését, mert a nőket a modernség felé vezeti, amely erkölcsi romlást fog előidézni.

Ugyanakkor feltűnő, hogy a divatfotózás, a szépségipari fogyasztó kultúra területén, valamint a szépségversenyek részeseiként a zsidó nők felülreprezentáltak voltak.⁴⁸ A Miss Hungáriává választott Simon Böske és Gál Júlia, az 1933-as Miss Magyarország győztese, aki 16 évesen szerezte meg a címet, is hagyományos zsidó nevelésben részesült. Az ortodox zsidó hagyománnyal szakítottak. Azonban az asszimiláció nem jelentette azt, hogy kikeresztelkedtek volna. Simonék tagjai voltak a keszthelyi zsidó hitközségnek, a középpolgári életformát éltek. Gál Júlia nem nevelkedett külföldi intézményben, izraelita iskolát végzett.

Simon Böske a sajtóban

⁴⁶ Magyarország- Reggeli Magyarország, 1935, július 10, 5.

⁴⁷ Czingel 2020: 159.

⁴⁸ Czingel 2020: 161.

1929. januárjában még kevés cikk jelent meg a szépségkirálynőről. A folyóiratok közül a Kárpáti Híradó volt az első, aki megjelentette a számában Simon Böske Miss Magyarországgá választását. A cikk beszámol a verseny menetéről, s a jutalomról.⁴⁹ A Simonról szóló cikkek csak napok múlva jelentek meg, Simon Böskét keszthelyi úrileány, akit a múlt héten választottak meg „Miss Hungáriá”-nak, mint a nemzetközi szépségverseny magyar jelöltjét. Ebből az alkalomból közli arcképét a Daily Mail, amely Lord Rothermere tulajdona volt.⁵⁰ Ezek a lapok párt nélküliek voltak, s nem jelent meg bennük az antiszemitizmus.

Az Új Nemzedék 1913-ban alakult nemzeti radikális napilap, 1929 januárjában kezdett egyre nagyobb teret szentelni Simonnak a „Miss Hungáriától, a hithű zsidó kisasszonytól a Dohány-útcai autóparkig” című első cikkel. Ezzel a magyar nyelvű sajtóban megjelent e téma kapcsán is az antiszemitizmus, és vált a közbeszéd egyre meghatározóbb hangjává. A cikk szerzője az Egyenlőség, tehát az asszimilált zsidóság legfontosabb napilapját szemlézi cinizmussal, a szélsőjobboldal szemszögéből olvasva annak híreit. Ezáltal bizonyosodva meg Simon felekezeti-faji hovatartozásáról. Így diadalmasan írják meg, hogy íme itt a bizonyíték arra, hogy Simon tényleg zsidó, mert az Egyenlőség megírta, hogy a keszthelyi izraelita nőegylet estéjén részt vett, ennek bizonyítására külön idézik a lapot: „Simon Böske ezzel is megcáfolta azt a Budapesten is elterjedt köztudatot, mintha elhagyta volna ősei vallását.”⁵¹ Míg az Egyenlőség a fenti hírrel azt akarta hangsúlyozni, hogy Simon nem fordított hátat a zsidó gyökereinek, és nem keresztelkedett ki, addig ez a szélsőjobboldal olvasatában zsidóságának egyértelmű bizonyítéka volt. Éppen ezért szerintük a Miss Palesztína és nem Miss Hungária cím lenne a helyes megnevezés, ezzel is jelezve, hogy a szélsőjobb nézőpontjából Simon nem volt magyar, és így nem lehetett a magyarság képviselője sem. Az Egyenlőség egy másik történet is megírt Simonról, amely azt támasztotta alá, hogy Simon büszke volt zsidó vallására. Eszerint „nemrég kosarazott ki egy másvallású fiatalembert, mert az így nyilatkozott róla: »Nagyon szép lány, kár, hogy zsidó.«”⁵² Azonban mindez a történet az Új Nemzedék és olvasói előtt egészen más értelmet nyert. Elsőként érdekes módon tiltakoznak az ellen, hogy az országban bárkire nézve hátrányos lenne, ha zsidó. A zsidó-hatalom toposzát alkalmazva sorolnak fel érveket arra, hogy semmi esetre sem kár, ha valaki zsidó, hanem éppen ellenkezőleg előny, és ezt a szépségverseny zsidó indulóival támasztják

⁴⁹ Kárpáti Híradó, 1929. január 10. 6. szám

⁵⁰ 8 Órai Újság, 1929. január 15. 12. szám

⁵¹ Új Nemzedék, 1929. január 30.

⁵² U. o.

alá. Tehát a cikk összességében zsidók magyarok általi elnyomásának elterjedt toposzát ismétli meg, amely rendkívül elterjedt antiszemita érv volt a korszakban.

A sajtóban a legtöbb antiszemita megjegyzést márciusban jelentet meg. Romániában és Magyarországon a szélsőjobb között egység bontakozott ki Simon ellen, amelyet a román Nemzeti Liga programjával való magyar rokonszenv is alátámasztja, valamint *Cuza professzor követeli, hogy Simon Böskét fosszák meg a Miss Európa címtől*⁵³, Magyarországon Méhely professzor volt, aki Cuzához hasonló cikket írt. Cuza arra hivatkozik, hogy Simon sikerre egy rokoni kapcsolatnak köszönheti, amely édesanyja és Waleffe között van. Tovább fokozta nézeteit, Magyarországon Simon Böske megválasztása a legkínosabb hatást keltette, mivel Simon Böske zsidó.⁵⁴ Annyira sérelmezte, hogy nem Miss Románia lett Miss Európa, hogy a Párizsban megrendezésre kerülő szépségverseny zsűritagjait rágalmazni kezdte, hogy pártatlanul szavaztak, mert köztük is voltak zsidók. Tehát Simon megválasztásában a zsidók győzelmét látta, akárcsak a magyarországi szélsőjobb.

Az Új Kelet nevű kolozsvári, zsidó politikai lap is foglalkozott Simonnal, a zsidó nemzeti hőst látva benne „A lelki ghetto”⁵⁵ címmel. Ennek kapcsán párhuzamot vont külföld és magyar viszonyok között, egymással állítva szembe a siker fogadtatását a két országban. Párizsban a francia köztársasági elnök Simont, „mint a magyar faj méltó reprezentánsát üdvözölte”⁵⁶. Ezzel szemben Budapesten a főváros legszürkébb főjegyzőjét küldték ki. Ez azért is különösen érdekes, mert amikor valaki „nagy”, aki a hazának nevet szerez, azokat a polgármester és alpolgármester szokta fogadni. Budapestre való érkezésekor csak a budai és keszthelyi izraelita Nőegylet és keszthelyi izraelita Nő és Leányegylet volt jelen.⁵⁷ A lap szerzője némi cinizmussal jegyzi meg, hogy a magyar lapok, akik bár beszámoltak az eseményről, éppen azt nem említették meg, hogy ezek izraelita egyesületek voltak. A lap hosszan támasztja alá példákkal, hogy Simon külföldi diadalmenetével ellentétben, ahol tapsvihar és ünnepségek fogadták, Budapest utcáin kifütyülték. A szerző szerint ezekről a megaláztatásokról azonban magyarországi sajtó – tehát a zsidó kötődésűeket is ideértve – nem, csak a külföldön megjelent magyar nyelvű lapok számoltak be. A kolozsvári cionista lap azt tette szóvá, hogy Simon Böskét a magyar sajtó nem fogadja el zsidónak, és igyekszik származását eltagadni. „Túlontúl ismerjük a magyarországi viszonyokat ahhoz, semhogy kázust csináljunk az ilyen jelentéktelen incidensekből. Elvégre ha a magyar fajvédők nem

⁵³ Brassói Lapok, 1929. március 10. 56. szám

⁵⁴ U. o.

⁵⁵ Új Kelet, 1929. március 19. 64. szám

⁵⁶ U. o.

⁵⁷ U. o.

akarják Simon Böskét a magyar szépség megtestesítőjének elfogadni, ez az ő privát dolguk és joguk.”⁵⁸ Azonban a cikk szerzője a zsidó lapok ellen kel ki, amelyek óvatosan igyekeznek elkerülni a zsidó szó leírását, és azt a „szalonképesebb” „izraelita” kifejezéssel helyettesítik.⁵⁹ A cikk szerzőjének a célkeresztjében azonban a magyarországi zsidó sajtó áll, amely nemcsak Simon, hanem más esetekben is elhallgatja a származást, és így megtagadja azt. Ahogy a lap zárja: „Ezzel a mentalitással a magyarországi zsidóság visszasülyeszti magát egy lelki gettóba, amely sokkal megalázóbb, mint az a gettó volt, ahol őseink nyíltan viselték a sárga foltot.”⁶⁰

Az Új Kelet máskor is büszkén számolt be Simon származásáról, benne mintegy zsidó hőst látva. Eszerint Miss Európa születésére nézve zsidó, ezt nemcsak édesapja, de ő maga is hírlapi nyilatkozatban hozta az egész világ tudomására.⁶¹ A lap ezen száma még nagyobb ellenszenvet váltott ki Simon Böske irányában, s az antiszemiták egyre erősebben követelték a Miss Palesztina címet.

A szélsőjobboldali politikai lapok egy interjút is felhasználtak Simon ellen, amelyet egy jiddis nyelvű lapnak adott és ebben nyíltan beszélt a származásáról:

„– Igaz-e, hogy ön zsidó nő? – Miss Európa arca felélénkül
– Mindenhol ezzel a kérdéssel fogadnak? Hát igen! Zsidó nő vagyok és ezt nem is tagadom! Atyám zsidó, szemorvosi praxist folytat Keszthelyen, egy kis magyar városkában. Mi otthon zsidó házat vezetünk, a szombatot és a zsidó ünnepeket szigorúan megtartjuk.”⁶² Továbbá arról is nyíltan beszélt Simon, hogy csak zsidó férfihez hajlandó férjhez menni. Simon megválasztását a magyar szélsőjobb egyértelműen a nemzet megaláztatásaként élte meg.

Számos olyan cikk jelent meg, amely származása miatt gyalázta. Böskét, kedves, okos és finom úrilánként elismerik, de van egy „kellemetlen szépség hibája”⁶³ a szépségkirálynőnek. További hasonló címmel jelentek meg más cikkek is, *Simon Böske és a pesti Magyar Színház 250 pengője vagy: Zsidókérdés Miss Európa körül*.⁶⁴ Egy „szépséghibára” hívja fel a cikk a figyelmet Simonnal kapcsolatban. „Csúnya hiba és szomorúbb, mintha görbe volna a lába, vagy duzzadt és formátlan volna a szája. Ez a súlyos szépséghiba nem egyéb, mint az, hogy Simon Böske zsidó.”⁶⁵

⁵⁸ U. o.

⁵⁹ U. o.

⁶⁰ U. o.

⁶¹ Új Kelet, 1929. március 20, 65. szám

⁶² Szegedi Új Nemzedék, 1929. március 7. 55. szám

⁶³ U. o.

⁶⁴ Erdélyi Futár, 1929. március 15, 5. szám

⁶⁵ U. o.

A Simon-ellenes közhangulat fenntartása érdekében a román lapok Miss Romániától kértek nyilatkozatot. Magda Dumitrescu erős kritikát fogalmazott meg Simon Böskéről, mégpedig, hogy zörgő csontváz, amelyet azzal indokolt, hogy 170 cm magaságához a 45 kg-os súlya nagyon kevés, s Párizsban is csak úgy sikerült nyernie, hogy Dolly Janka a külsőjéhez mérten jó ruhát választott, amivel sikerült a túlzott vékonyságát lepleznie. Véleménye kinyilvánításakor kitért a Miss Universe versenyre is, amire szerinte Böske nem fog elmenni Galvstonba, mert az amerikaiak mellett egy zörgő csontváznak nézne ki. Azt állítja, hogy Böske fen hordja az orrát, nem köszön vissza senkinek, de ha igen nagy úrnak kell lennie. Olyan szeszélyes, mint egy primadonna. Miss Románia is dobogós volt, s Böske vitte el előle a címet.

A Miss Európa cím, mint politikai tőke

A Miss Európa címért 15 nemzet női küzdöttek meg. A zsűritagok Simon Böskét választották meg Európa legszebb lányának. *Magyar leány lett az európai verseny legelső szépsége, Simon Böske szédületes győzelme Párizsban*⁶⁶ címmel jelentek meg Simonról szóló cikkek. A háta mögött hagyott olyan országokat, amelyeket a magyarországi közbeszéd felelőssé tett a Trianoni békeszerződésért a két világháború között. Simon nemzetközi sikere remek lehetőséget biztosított arra, hogy azt az irredenta propaganda saját céljaira használja fel.

Azonban vegyük sorra az eseményeket. Simon a következő napokat Párizsban töltötte, ahol az este folyamán a város összes mozijában bemutatták fényképeit. A verseny után szállása előtt a francia köztársasági elnök Dumergue fogadta, és hatalmas tömeg gyűlt egybe, hogy megtekinthessék Simon Böskét. Tiltakozás nélkül az erkélyre fáradt, és a következőt kiáltotta:

– Viva la France!

Amelyre a tömeg hangosan a következőt kiáltotta.

– Viva la Hongrie!⁶⁷

A francia nép annyira lelkesedett Böske szépségéért, hogy mindennap az újságban egy fényképet közöltek róla. Ezenkívül tiszteletüket még értékes ajándékokkal és különböző

⁶⁶ Amerikai Magyar Népszava, 1929. február 9. 40. szám

⁶⁷ Maros: 1929. február 9, 32. szám

ajánlatokkal fejezték ki. Ajánlatok között szerepel különböző divat márkák viselése, piperecikkek reklámozása, valamint egy Renault autót is kapott. Mozikban, újságokban és színházakban fényképeit naponta vetítik többször is. Amerikai vetítéseknél a következő felirat olvasható a képek fölött: „Amerikai lányok, így néz ki a ti szép ellenségeitek”.⁶⁸

A győzelmét követő következő hónapok is tele voltak eseményekkel. A hónap elején Esmond Harmsworth vendégül látta Monte-Carlóban. Esmond szerepe azért is kiemelkedően fontos a magyarságra nézve, mert 1929-ben képviselővé választották konzervatív párti programmal. A magyar ügy lelkes barátja, Magyarországon is járt, mindenütt nagy rokonszenvtüntetésekkel fogadták. Az angol újságtulajdonosok társaságának elnöke.⁶⁹ Újságtulajdonos a következő mondattal illette a szépségkirálynőt: „Miss Európában elsősorban Miss Hungáriát tisztetem”,⁷⁰ majd kifejtette, hogy a választás mennyire fontos a magyar propaganda szempontjából. Harmsworth nagyon jól rávilágította Böskét arra, hogy mekkora fegyver lehet a magyaroknak. Az elért győzelmek mind alkalmasak lehetnek arra, hogy a világ figyelmét a Csonka-Magyarországra irányítsa. Mr. Harmsworth a következőket is megállapítja, hogy „a Duna medencéjében igaztalanul maroknyi területre zsugorított magyarság még a női szépség terén is a legszebbet produkálta Európában, megérdemli tehát, hogy nagyobb és tágasabb helye legyen neki a nap alatt!”⁷¹ Esmond az utolsó mondatában az apjának az irredenta propagandának nemzetközi szintre emelésében oly fontos szerepet játszott Lord Rothermere-nek a cikkére utal, amely 1927-ben jelent meg a saját lapjában a Daily Mail-ben. Ennek volt címe *Magyarország helye a nap alatt*. Simon az interjúban leszögezte, hogy legelsősorban Miss Hungáriának érzi magát, s boldogsággal tölti el, ha bármit is tehet a magyar ügy érdekében. Mindez arra is rámutat, hogy a nyugati (angol, francia) nemzetfelfogásban – amelyben az állampolgárság azonos a nemzeti hovatartozással – Simont magyarnak tartották, hiszen Harmsworth is magyarként beszélt róla.

Meghívást kapott Simon a Népszövetség egyik ülésére is, majd pár nappal később San Remóban a fasiszták is vendégül látták. A fasiszták nevében Aldo Testari olasz lovaskapitány üdvözölhette. Böske ruháján egy trianoni jelvény volt megfigyelhető, amely hamar fölkelte a házigazda figyelmét. Böske elmagyarázta a szimbólum politikai jelentését. A beszéd végén a társaság hangosan kiáltotta: „Eviva Ungheria Irredenta!”⁷²

⁶⁸ Ellenzék: 1929. február 18, 39 szám

⁶⁹ Uj Idők Lexikona: 11-12. francia -Herczegh, Budapest, 1938

⁷⁰ Pesti Napló, 1929, március 2, 51 szám

⁷¹ U. o.

⁷² Pesti Napló, 1929, március 10, 58 szám

Simont a szélsőjobboldali Ébredő Magyarok Egyesülete is fel kívánta használni arra, hogy nemzetközi nyilvánosság figyelmét felhívja a Trianoni veszteségekre. Ennek részeként voltak elképzelések arra, hogy miként lehetne irredenta agitációra használni a magyar győzelmet. Az ÉME elképzelése az volt, hogy Népszövetség tagjaival kell összehozni, amelyről Simont, akinek lehetősége lenen a magyar álláspont megismertetésére. Az egész ország lázban volt, mert petícióban kértek erre engedélyt. Azonban gyorsan kiderült, hogy Simon nem lehetne tagja az Ébredő Magyarok Egyesületének, így nem is képviselheti őket a Népszövetség előtt, mert abba csak azok léphetnek be, akik a Tanácsköztársaság bukása előtt keresztelkedtek ki. Ez súlyos dilemmákat okozott.⁷³

1929 március közepén több követség képviselője rendezvényt szervezett Simon tiszteletére. Miss Európa vonattal érkezett a bécsi pályaudvarra, ahol cigányzenekar mellett, több hivatalos személy is fogadta. Annyira tisztelték Simont, hogy a kedvéért magyar ruhába öltözve várták a hölgyek, és úgy nyújtották át neki a virágot. Érkezését követően négyfogatú lovas hintóba szállt be, s mellett magyar lovas huszárok vonultak, egészen a belváros közepéig. Az ünnepi ebéden részt vett az amerikai, francia és olasz követségek képviselőin kívül Ambrózy Lajos bécsi magyar követ, Semsey Andor követségi tanácsos, Apponyi követségi titkár, Kálmán Imre, Lehár Ferenc, Sülten Félix és Lipschütz, az Osztrák Újságíró Egyesület elnöke is.⁷⁴

Macskazene fizikai és szimbolikus zaklatások

A „charivari” (jelentése: macskazene) egy latin eredetű francia szó, amelynek elnevezése egy francia népszokáshoz kötődik, amikor a közösség zajos, gúnyolódó szerenádott adott.⁷⁵ Ez a szokás a magyar paraszti kultúrában is megtalálható volt. A megszokott rendtől akár tulajdonságaival, akár cselekvésével eltérő egyén felett a közvéleményben kialakult kifogásoló értékítéletnek, nézetnek külsőleg megnyilvánuló, egyéni vagy csoportos, esetleg különböző eszközökkel való kifejezése.⁷⁶

A szokás leginkább Franciaországban, Angliában, Olaszországban és déli német területeken volt elterjedt, azonban egész Európa területén fellelhető volt. Legtöbbször a közösség fiatal legényei gyűltek össze, hogy macskazenét, a ház előtt nagy csörömpölést,

⁷³ Előre, 1929, március 13, 5983 szám

⁷⁴ Újság, 1929, március 14, 61 szám

⁷⁵ Voigt 2014: 48. o.

⁷⁶ <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/3-934.html>, Magyar Néprajzi Lexikon, letöltés dátuma: 2022.11.08.

adjanak azoknak, akik megsértették a közösség erkölcsi normáit. Előfordult olyan is, amikor az egész falu egybegyűlt, hogy együtt adják elő a diszharmonikus szerenádöt. Azok kapták, akik elhagyják a háztartást, de később ezt helyreállítja, a közösség házasságkötést utánzó szertartások között kigyúlja és megszegyeníti. Ezt általában kényszereszközként alkalmazták a család egységének megóvása érdekében. Volt, aki azért kapott közvélemény büntetést, mert a gyászidő lejárt előtt már összeállt valakivel, házastársát megcsalta, vádházasságra lépett, aki a megszöktetett lányt nem akarta feleségül venni.

Simon a hazai és nemzetközi karrierje után is Keszthelyen lakott. A keszthelyi társadalom reformkori változásában fontos helyet foglal el az izraelita közösség.⁷⁷ 1930-ban jelentős zsidó lakossága volt a városnak. Keszthely tízezer lakosának majdnem a 10%-át adták a zsidók, tehát az országos átlagnak a dupláját.⁷⁸

Zsidó származása miatt vált Simon Keszthelyen macskazene célpontjává. Simon Böske. Ezekről és különféle más antiszemita motivációjú megaláztatásokról hat különböző folyóirat számolt be. Első cikk egy szociáldemokrata sajtó darab jelent meg. Simon a párizsi szépségkirálynő választásról érkezett haza. A keszthelyi antiszemita nézeteket való és ezen érzéseiket kifejező csoportok Simont a vasútállomáson szamárkordéllyal fogadták. Ezt a megaláztatást egy véletlen folytán sikerült elkerülnie, és csak az újságok lapjaiból értesült az ellene intézet megaláztatásról. Mivel az akció sikertelen volt, ezért más módszert alkalmaztak, a keszthelyi moziba törtek be a vetítésre, amelynek Simon volt a díszvendége. Azonban az antiszemita egyetemisták ezt nem tartották elegendőnek, ezért a Simon tiszteletére rendezett bált is tönkretették. A bankett után pedig annak rendje és módja szerint „éjjeli zenét” adtak Böske ablaka alatt. A szokott módszer szerint törött fazekak és egyéb fülrepesztő szerszámok voltak az éjjeli zenekar hangszerei.⁷⁹ Az eset akkora port kavart, hogy még hónapokkal később is írtak erről újságok, és a közbeszéd témája volt. Mindenki arról beszélt, hogy alig az előadás megkezdődött a mezőgazdasági iskola tanulói, akik az Ébredő Magyarok Egyesületéhez tartoztak óriási lármát csaptak, és Simon Böskét sértő, gúnyoló szavakkal illették.⁸⁰ Az Ébredők állapítottak meg, hogy Miss Hungária, alias: Simon Böske, Keszthelyen Goldarbeiter Erzsi néven ismert zsidó leány. Míg a külföld ünnepelte a szép magyar leányt, akinek szépsége ismertté tette a kis dunántúli város nevét, Keszthelyen azon törték a fejüket,

⁷⁷ Benda 2008: 80-85.

⁷⁸ Az 1930-as Népszámlálás demográfiai adatai: https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1930_01/?pg=192&layout=s&query=keszthely

⁷⁹ Előre, 1929, április 28.

⁸⁰ A Ma, 1929. április 4, 37 szám.

hogy az ünneplések elől miképpen vonhassák ki magukat. Mert a keszthelyi magyar leány diadala megbolygatta egy kissé Keszthely város nyugalmát.⁸¹

Azonban Simon Böske sikerei több helyi rangos úr figyelmét is felkeltette, herceg Festetich Tasziló főúr meghívta a keszthelyi kastélyába, amely a helyiek előtt ritkán nyílik meg. A szépségkirálynő a meghívást elfogadta, és édesapja kíséretében megjelent a főúrnál.

A közvélemény a Miss Universe verseny után egyre erőszakosabbá vált. A sajtóban a következő cikkek címei támasztják alá: *Pokol Keszthelyen Simon Böske élete A gazdászok állandó gúnyolódásának középpontja. — Antiszemita heccek. — Miss Hebron és egyebek*⁸² és *Pokollá lett Simon Böske élete Az antiszemita tüntetések miatt menekülnie kell a Simon-családnak Keszthelyről.*⁸³ A megszegényítések miatt a Simon már fényes nappal sem mert az utcára lépni, mivel az inzultusok egymást követték az utcákon. Miss Hebron jelző volt a leggúnyosabb, amit mondhattak neki, amely a Miss Palesztinán is túlmutat. Ehhez aztán hozzáfűzik saját egyéni antiszemita megjegyzéseiket és mindezt gúnyos nevetés, a helyi káröröm sorfala között kell elszenvedni védtelenül Simon Böskének.⁸⁴ A keszthelyi rendőrség részéről Simon személyi védelme elmaradt, a zaklatásokat elkövetők semmiféle büntetésben nem részesültek. Simon Sándor, Böske édesapja nem bírta elviselni a lányát ért megszegényítéseket, ezért erősen fontolóra vette a városból való elköltözést.

Összegzés

A 20. században megjelenő szépségkirálynő választások alapja az eugenetizmus volt, amely a szociáldarwinizmuson alapulva a „felsőbb”, genetikailag legjobb állományú fajokat akarta nemesíteni, és bizonyos alsóbb rendű fajokat kizárni reprodukció folyamatából. Az eugenetika mint tudomány a zsidó fajt alsóbbrendűnek tekintette. Ezért is különösen érdekes a magyar zsidó, Simon Böske története, amely lehetőséget ad arra, hogy felfedjük az eugenetizmus, a politika és az antiszemitizmus összefüggéseit húszas évek végén és a harmincas évek elején. A Miss Európa címet elnyerő Simon nemzetközi hírnevét az irredenta politika is igyekezett felhasználni, annak érdekében, hogy magyar politikai üzentet a külföldi közvélemény elé továbbítsa. Azonban amikor egyre több folyóirat kezdte el zsidóságát firtatni, akkor ennek hatására egyre kevésbé tekintették magyarnak, így politikai üzent – a

⁸¹ Az Est, 1929. május 22. 113. szám

⁸² Erdélyi Futár, 1929. október 3. 17. szám

⁸³ Brassói Lapok, 1929. október 5. 226. szám

⁸⁴ Brassói Lapok, 1929. október 5. 226. szám

trianoni béke revíziójára – alkalmatlannak tekintették. Simon Böske neve a szépségkirálynővé választása után csak a Miss Universe címig ívelt, utána folyamatosan kezdett eltűnni a címlapokról, amely azzal magyarázható, hogy 1929 után indultak újabb versenyek, ahová őt, mint zsűritagot hívták meg, s férjhez ment. Egy férjezett asszony pedig már nem versenyezhetett, nem nagyon szerepelhetett már a médiában.

FORRÁSOK:

Petrássevich Géza 1899: Magyarország és a zsidóság, Szent Gellért Kiadó, Budapest, 176.o

Színházi Élet: 1928. 46 szám

Uj Idők: 1929, 35 évfolyam

Vasárnapi Ujság, 1866, 9. Vegyes tartalmu, Még egyszer a köszöntésről, 423 o

Kárpáti Híradó, 1929. január 10. 6 szám

8 Órai Újság, 1929. január 15. 12 szám

Uj Nemzedék, 1929. január 30. 25 szám

Amerikai Magyar Népszava, 1929. február 9. 40. szám

Maros: 1929. február 9, 32 szám

Magyarság, 1929, február 17, 40 szám

Ellenzék: 1929. február 18, 39 szám

Székely Napló, 1929, február 20, 19 szám

Az Ujság, 1929, február 24, 46 szám

Pesti Napló, 1929, március 2, 51 szám

Brassói Lapok, 1929, március 4, 51 szám

Brassói Lapok, 1929. március 10. 56 szám

Pesti Napló, 1929, március 10, 58 szám

Előre, 1929, március 13, 5983 szám

Ujság, 1929, március 14, 61 szám

Erdélyi Futár, 1929, március 15, 5 szám

Kolozsvári Tükör-Vágóhíd-Ellenőr, 1929, március 17, 6-7 szám

Új Kelet, 1929, március 19, 54 szám

Előre, 1929, április 6, 6006 szám

Az Ojság, 1929, április.21. 16. szám

Magyarország, 1929, július 27. 2 szám

Az Ojság, 1930, szeptember 28, 39 szám

Magyarország- Reggeli Magyarország, 1935, július 10, 5.

Népszava, 1929, 03.27. 70 szám

Uj idők lexikona: 11-12. francia -Herczegh, Budapest, 1938

Uj Előre: 1929. 04.29. 6028 szám

Az Est, 1929. 05.22. 113 szám

Pesti Hírlap: 1928, 11.25. 268 szám

SZAKIRODALOM:

- Barcsi Tamás 2005: *Az ember méltósága*. Attraktor Kiadó, Gödöllő,
- Benda Gyula 2008: *Zsellérből polgár-társadalmi változás egy dunántúli kisvárosban. Keszthely társadalma, 1740-1849*. L' Harmattan Kiadó, Budapest
- Béri-Lichter János 1995: *A zsidóság szerepe Magyarország legújabbkori történetében*. Argumentum Kiadó, Budapest
- Czingel Szilvia 2020: *A női test alakváltozatai*. Jaffa Kiadó, Budapest.
- Giddens, Anthony 2008: *Szociológia. Egészség, betegség és fogyatékoság*. Osiris, Budapest.
- Gyáni Gábor - Kövér György 2001: *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Osiris, Budapest.
- Gyurgyák János 2001: *A zsidó kérdés Magyarországon. Politikai esztörténet*. Osiris, Budapest.
- Kerekes Janet: *Álarcosbál a fehér keresztben. A zsidó asszimiláció*. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Louise O. Vasvári: *Simon Böske, Miss Hungária és Miss Európa 1929: nemi szerepek, faj és nemzeti identitás a két világháború közti Magyarországon*
- Lukács Anikó 2018: *Nemzeti divat Pesten a 19. században*. Budapest Fővárosi Levéltár, Budapest.
- Richard J. Evans 2012: *A harmadik birodalom születése*. Park Könyvkiadó, Budapest.
- Siklóssy László 2002: *A régi Budapest erkölcsse*. Osiris, Budapest.
- Sipos Balázs 2011: *Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban - Politika-és társadalomtörténeti vázlat*. Argumentum, Budapest.
- Szarka János 2017: *Simon Böske naplója*. Immanuel Magyar-Izraeli Baráti Társaság, Keszthely.
- Eco, Umberto 2010: *A szépség története*. Európa Kiadó, Budapest.
- Voigt Vilmos 2014: *A folklorisztika alapfogalmai*. Szócikkek, Argumentum, Budapest, <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/3-934.html>, letöltés dátuma: 2022.11.08.
- https://www.academia.edu/41329250/Vasvari_Szepseg_Kiralyno letöltés dátuma: 2022.08.29.